

PODMIĆIVANJE U KRIVIČNOM ZAKONIKU SRBIJE

REZIME: U ovom naučnom radu, autor Dr Aleksandar B. Đurić, istražuje i analizira kriminalnu motivaciju inkriminacija korupcije u važećem krivičnom zakonodavstvu Srbije i spregu korupcija-organizovani kriminal-institucionalizovani kriminal. Kao prethodno pitanje u razmatranju uzročno-posledičnog odnosa između kriminalne motivacije i inkriminacija korupcije, autor postavlja određivanje sadržine termina „korupcija“ i termina „kriminalni motiv“ i „kriminalna motivacija“. Kriminalni motiv je integralni psihički faktor koji stvara i determiniše kriminalno ponašanje, koje se sastoji u preduzimanju i izvršenju krivičnopravne radnje. Kriminalni motiv je i psihološko-normativna kategorija krivice kao subjektivnog elementa krivičnog dela. Kriminalna motivacija je integralni psihički (motivacioni) proces stvaranja, razvitka, odabiranja, realizacije kriminalnih motiva. Funkcije kriminalnog motivacionog procesa su: stvarajuća, selektivna, determinirajuća, potvrđujuća, regulirajuća, kontrolna. Navedene funkcije kriminalnog motiva i kriminalne motivacije određuju sadržinu i stepen krivice (umišljaja i nehata). U krivičnom postupku važi princip utvrđivanja krivice. Krivični sud prilikom utvrđivanja krivice mora utvrditi sadržinu i vrstu kriminalnih motiva, sadržinu kriminalne motivacije, i njen uticaj na sadržinu krivice. Sud najčešće utvrđuje koristoljublje kao osnovni kriminalni motiv kod inkriminacija korupcije (davanje mita i primanje mita). Analizom korupcionih inkriminacija u KZS-u, autor utvrđuje da su kriminalni motivi (najčešće koristoljublje) sadržani ili neposredno ili posredno u pravnim normama inkriminacija korupcije. Sadržinu termina „koristoljublje“ autor određuje formulom:

KORISTOLJUBLJE = KORIST + LJUBAV = INDIVIDUALNI PSIHOLOŠKI ANTAGONIZAM (uzročnik cepanja i podvajanja ličnosti, tj. mnogobraznih formi bolesti duše psihološkog karaktera). Autor naglašava da ukoliko otkrijemo uzroke koristoljublja, onda ćemo moći da lečimo njene uzroke i da saniramo njene posledice, tj. korupciju-

* Prodekan za nauku i međunarodnu saradnju na Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad

organizovani kriminal-institucionalizovani kriminal. Motiv koristoljublja treba zakonski definisati kao stečenu karakternu crtu ličnosti i bezrazložnu, neumerenu i egoističku težnju ili pohlepu za sticanjem materijalne koristi. Koristoljublje sadrži u sebi veoma intenzivnu i koncentrisanu mentalnu energiju koja čoveka pokreće na akciju. Klasifikovati ga na koristoljublje prvog stepena (kriminalni motiv zakonska fakultativna kvalifikatorna okolnost), koristoljublje drugog stepena (kriminalni motiv posebni element krivičnog dela), koristoljublje trećeg stepena (kriminalni motiv zakonska fakultativna otežavajuća okolnost). Naposletku, potrebno je doneti Zakon o kriminalnoj motivaciji. Na osnovu Izveštaja NVO Transparency International i Beogradskog centra za ljudska prava, za 2008. godinu, autor sagledava faktički uticaj korupcije na ostvarivanje i pravnu zaštitu ljudskih prava u Srbiji. Osnovni uzrok nepoštovanja prava u Srbiji je u izvršnoj vlasti Srbije. Važeće zakonodavstvo Srbije, srpska izvršna vlast praktično ne sprovodi i ne štiti. Uzrok takvog stanja u srpskoj izvršnoj vlasti autor nalazi u socijalnom fenomenu „korupcija-organizovani kriminal-institucionalizovani kriminal“. Autor tvrdi da je korupcija toliko duboko metastazirala u psihološkoj strukturi ličnosti građanina pojedinca, prerastajući u organizovani i institucionalizovani kriminal. Uzroci korupcije se mogu i moraju lečiti. U pogledu sanacije posledica korupcije, organizovanog i institucionalizovanog kriminala kao perfidnijih stadijuma korupcije, autor predlaže niz preventivnih i represivnih mera. Kvalitet i efektivnost mera za sanaciju uzroka korupcije zavise od kvaliteta ličnosti i namera ljudi u izvršnoj vlasti Srbije. Ukoliko država ne bude kontrolisala korupciju, korupcija će kontrolisati državu.

Ključne reči: primanje i davanje mita, korupcija, kriminalni motiv, kriminalna motivacija, koristoljublje, krivica, organizovani kriminal, institucionalizovani kriminal.

1. Pojam korupcije i kriminalne motivacije

Podmićivanje je forma korupcije. Inkriminacije *davanje mita, primanje mita* i *davanje i primanje mita u vezi sa glasanjem* kao pojavni oblici podmićivanja, spadaju u krivična dela korupcije u važećem KZS. U semaziološkom smislu „korupcija“ (lat. *corruption*) je pokvarenost, kvarnost, izopačenost, razvrat, potkupljivanje, podmićivanje, potkupljenje, podmićenje, kvarenje, ukvarivanje, truljenje, raspadanje, krivotvorenje; „korumpirati“ (lat. *corrumpere*) je kvariti,

pokvariti, izopačiti, podmititi, podmićivati, potplatiti, potplaćivati, potkupiti, potkupljivati; „korupcionista“ (lat. *corruption*) je pokvarenjak, pokvaren čovek, onaj koji prima mito; „koruptibilan“ (lat. *corruptibilis*) je pokvaren, potplaćen, podmićen, naopak, nastran, posuvraćen; „koruptela“ (lat. *corruptela*) je kvarenje, izopačavanje, podmićivanje, potplaćivanje, zavođenje, beščašćenje; „koruptibilitet“ (lat. *corruptibilitatis*) je pokvarljivost, podložnost truljenju, podmitljivost, potkupljivost.¹

Kao predmet pravnih, socioloških, politikoloških i filozofskih istraživanja, definicije korupcije se mogu klasifikovati na tradicionalne i savremene. Tradicionalna shvatanja korupcije nalazimo kod Platona, Aristotela, Polibija i Monteskeja koji ističu kako ona predstavlja kvarenje vlasti, vladanje koje nije u opštem interesu. Makijaveli i Ruso smatraju da je korupcija moralno kvarenje ljudi, tj. poništavanje društvenih vrednosti i vrlina kod građana. Savremene definicije korupcije se mogu klasifikovati na: (1) Administrativna definicija – korupcija je devijantno ponašanje pojedinca u odnosu na formalnu ulogu; (2) Ekonomska definicija – korupcija je maksimizacija profita kršenjem zakona i morala socijalne zajednice; (3) Javnointeresna definicija – korupcija je korišćenje javnih sredstava za lične interese. U stručnoj literaturi, najčešće su prisutne sledeće definicije korupcije: (1) Zloupotreba javnih resursa zarad ličnih interesa /Svetska banka/; (2) Narušavanje principa nepristrasnosti /Vito Tanci/; (3) Devijantno ponašanje u odnosu na formalnu ulogu /Nye i Khan/.²

Krivica kao psihološko-normativna kategorija predstavlja kako psiho-voljni odnos krivca-učinioca prema izvršenom krivičnom delu, tako i osnov za upućivanje sudskog, etičkopravnog, prekora krivcu-učiniocu. Naš zakonodavac, kao i većina inostranih zakonodavaca, zahteva da taj psiho-voljno-normativni odnos bude utvrđen u krivičnom postupku. Sud mora u svakoj konkretnoj krivičnoj stvari utvrditi sadržaj i stepen krivice. Krivica mora biti dokazana, jer bez njenog postojanja nema osnova krivičnopravne odgovornosti i kažnjivosti. Sud bi trebalo da posmatra celokupnu ličnost okrivljenog (optuženog) učinioca. Analiza strukture ličnosti okrivljenog predstavlja važan element za utvrđivanje sadržaja i stepena krivice. Koje domene ličnosti okrivljenog treba više posmatrati određuje kako biće izvršenog krivičnog dela, tako i kvalitet i kvantitet psihičke energije koja je utrošena za izvršenje tog dela. Sve činjenice sadržane u dokaznim sredstvima sud ceni po slobodnom uverenju i na osnovu njih stiče predstavu i formira uverenje o sadržini konkretne krivične stvari. Istinitost jednog izvora saznanja, proverava se preko pomoćnih činjenica i informacija koje se dobijaju od drugih izvora saznanja. Kvalitet i kvantitet sadržine dokaznih sredstava zavisi od vrednosti dokaza sadržanih u njima. Za precizno određivanje sadržaja i stepena krivice, pored svesti i volje, neophodno je utvrditi tačan motiv izvršenog krivičnog dela.

¹ Vujaklija, M.: Leksikon stranih reči i izraza, Beograd, 1980, str. 472.

² http://www.antikorupcija-savet.sr.gov.yu/sve_o/definicije.jsp

Pronalaženjem motiva kriminalnog ponašanja saznajemo psihičke karakteristike konkretnog krivca-učinioca, po kojima se on razlikuje od drugih ljudi. Motiv je, takođe, psihološko-normativna kategorija. Kao psihološka kategorija motiv predstavlja psihološku komponentu bez koje ne može postojati subjektivni element krivičnog dela – krivica, dok kao normativna kategorija motiv predstavlja jedan od osnova za upućivanje etičkopravnog prekora krivcu-učiniocu, tj. krivični sud mora proceniti etički sadržaj i krivičnopravni značaj motiva u konkretnoj krivičnoj stvari i na toj proceni zasnovati i sadržinu prekora. Normativni karakter motiva se zasniva na moralizaciji krivičnog dela i krivičnopravne odgovornosti. Svest o protivpravnosti je treći, samostalni, element krivice.³

Kriminalni motiv je integralni psihički faktor koji stvara i determiniše kriminalno ponašanje, a to kriminalno ponašanje se sastoji u preduzimanju i izvršenju krivičnopravne radnje. Osnovne funkcije kriminalnog motiva su stvarajuća i determinirajuća. Determinirajuća funkcija predstavlja snagu motiva kojom se usmerava tok ljudskog ponašanja ili delatnosti prema tačno određenom cilju – motiviranost. Navedene funkcije određuju sadržinu i stepen krivice (umišljaja i nehata). Krivični sud u konkretnoj krivičnoj stvari istovremeno sa utvrđivanjem sadržaja krivice mora utvrđivati i sadržaj kriminalnih motiva. Utvrđivanje kriminalnih motiva u krivičnom postupku podrazumeva: tačnu pravnu kvalifikaciju krivičnog dela (tj. kvalifikovanje ponašanja i delatnosti učinioca kao krivičnopravne radnje podvođenjem pod tačno određenu krivičnopravnu normu važećeg nacionalnog krivičnog zakonika ili međunarodnog krivičnopravnog propisa), utvrđivanje sadržine i stepena materijalne strane protivpravnosti krivičnog dela i krivca, utvrđivanje sadržine i stepena krivice (i dalje sadržine i stepena umišljajne ili nehatne krivice), utvrđivanje sadržine navika ili sklonosti ka kriminalnom ponašanju ličnosti krivca, utvrđivanje vrste krivične sankcije, individualiziranje utvrđene vrste krivične sankcije, utvrđivanje sadržine resocijalizacije ličnosti krivca i utvrđivanje sadržine postpenalne pomoći krivcu-osuđeniku. Motivacija predstavlja mnogoobrazni psihološki proces. Krivičnopravna i kriminološka analiza kriminalne motivacije predstavlja izučavanje psihološke strukture ličnosti krivca i etičkopravno ocenjivanje njegovih psiholoških ponašanja i delatnosti.⁴

Kriminalna motivacija je integralni psihički (motivacioni) proces stvaranja, razvitka, odabiranja i realizacije kriminalnih motiva. Motivacioni proces sačinjavaju dva elementa: (1) inicijalni (dejstvo povoda, potreba, podstreka i drugih determinanti na ličnost); (2) prihvatanje inicijalnog elementa od strane ličnosti, čime je stvoren motiv. Retki su slučajevi da samo jedan motiv opredeljuje kriminalnu delatnost. Najčešće je to skupina motiva – motivacioni snop. Delovanje motiva određuju tri principa: (a) princip deprivacije, (b) princip satijacije, (c) princip hijerarhije.

³ Đurić, A.: Motiv u krivičnom pravu (monografija), Niš, 2006, str. 96, 133.

⁴ Ibid, str. 311.

Strukturu motivacionog procesa čine sledeće faze: (1) aktualizovanje psihičkih komponenti (neophodnost, stremljenje, interesi i drugo) koje su nastale pod uticajem unutrašnjih i spoljašnjih faktora; (2) svesno saznavanje ili spoznaja aktualizovanih psihičkih komponenti koje predstavlja stanje potrebe; (3) formiranje predstava o cilju (ciljevima) i predstava o načinima ostvarivanja svesno postavljenog cilja, tj. ciljeva (ocena i izbor načina, mesta i vremena realizacije motiva i ostvarivanja cilja); (4) odabiranje jedne ili više spoznatih potreba (dominantni motiv), odabiranje jedne (najracionalnije i najoptimalnije) od postojećih predstava o cilju i odabiranje jedne (najracionalnije i najoptimalnije) od postojećih predstava o načinu, mestu i vremenu ostvarivanja cilja, donošenje odluke o izvršenju krivičnopravne radnje, a sve to kroz unutrašnji konflikt (tzv. borbu motiva) ili bez njega u skladu sa personalnim moralnim osobinama ličnosti, njenim vrednosnim orijentacijama, emotivnim stanjem, temperamentom, sposobnostima i iskustvom (željenje cilja ili željenje izvršenja krivičnog dela); (5) htenje cilja ili htenje ostvarenja odabrane predstave o cilju ili htenje izvršenja krivičnog dela (preduzimanje fizičke delatnosti kojima se realizuje doneta odluka, prognoza mogućih rezultata preduzete radnje, kontrola, korekcija i analiza preduzetih delatnosti) čime se formira motiv krivičnog dela i završava motivacioni proces. Funkcije kriminalnog motivacionog procesa su: stvarajuća, selektivna, determinirajuća, potvrđujuća, regulirajuća, kontrolna. Tipovi kriminlane motivacije su: (1) motivacija namernih (umišljajnih) krivičnih dela; (2) motivacija krivičnih dela iz navike; (3) motivacija umišljajno-impulsivnih krivičnih dela; (4) motivacija nehatnih krivičnih dela. Tip kriminalne motivacije određuje sadržaj motiviranosti ili determinirajuću funkciju motiva i motivacije. Kriminalna motivacija je uvek destruktivna i realizuje se preduzimanjem i izvršenjem krivičnopravne radnje, tj. napadom na krivičnopravno zaštićeni objekt.⁵

2. Podmićivanje i njegova motivacija

U krivičnopravnoj teoriji ne postoji saglasnost o sadržini pojedinih kriminalnih motiva. Najčešći motiv korupcije je koristoljublje. Prema nekim autorima koristoljublje predstavlja „imovinsku korist“⁶ dok ga drugi određuju kao „bezobzirnu egoističku težnju“⁷, „karakternu crtu ličnosti“⁸, „bezrazložnu težnju za sticanjem imovinske koristi“⁹, ili kao „neimovinsku, telesnu ili moralnu korist“.¹⁰

⁵ Ibid, str. 57, 313-314.

⁶ Živanović, T.: Osnovi krivičnog prava, Posebni deo, knjiga II, Beograd, 1938, str. 20.

⁷ Zlatarić, B.: Krivični zakonik u praktičnoj primeni, sveska druga, Beograd, 1958, str. 80

⁸ Subotić, S.: Motiv i njegov značaj, Beograd, 1938, str. 236.

⁹ Simić-Jekić, Z.: Određivanje koristoljublja u krivičnom pravu, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu br. 4, Beograd, 1968, str. 451.

¹⁰ Frank, S.: Kazneno pravo, Posebni deo, sveska prva, Beograd, 1934, str. 37.

Mislimo da motiv koristoljublja treba zakonski definisati kao stečenu karakternu crtu ličnosti i bezrazložnu, neumerenu i egoističku težnju ili pohlepu za sticanjem materijalne koristi. Koristoljublje sadrži u sebi veoma intenzivnu i koncentrisanu mentalnu energiju koja čoveka pokreće na akciju. Klasifikovati ga na koristoljublje prvog stepena (kriminalni motiv zakonska fakultativna kvalifikatorna okolnost), koristoljublje drugog stepena (kriminalni motiv posebni element krivičnog dela), koristoljublje trećeg stepena (kriminalni motiv zakonska fakultativna otežavajuća okolnost).¹¹ Sadržinu termina „koristoljublje“ određujemo formulom:

KORISTOLJUBLJE = KORIST + LJUBAV = INDIVIDUALNI
PSIHOLOŠKI ANTAGONIZAM

(uzročnik cepanja i podvajanja ličnosti, tj. mnogoboraznih formi bolesti
duše psihološkog karaktera).

Ukoliko otkrijemo uzroke koristoljublja, onda ćemo moći da lečimo njene uzroke i da saniramo njene posledice, tj. korupciju – organizovani kriminal – institucionalizovani kriminal.

U posrednoj vezi sa koristoljubljem su krvna i bezobzirna osveta, svirepost, bezobzirnost, pakost i podmuklost. Krvna osveta je nanošenje zla krivcu-učiniocu krivičnog dela ili članu njegove zajednice od strane povređenog ili nekog člana njegove zajednice, dok je bezobzirna osveta odmazda iz „egoističkih i samoživih“ motiva koji određuju krivca-učinioca kao bezosećajnu i antisocijalnu ličnost. Svirepost i bezobzirnost se određuju kao „bahatost, osionost, obesno i nasilničko ponašanje“, odnosno svirep i bezobziran delinkvent je „samoživan čovek, sadista“ koji uživa u nanošenju fizičkih i psihičkih patnji žrtvi. Često se uz svirepost i bezobzirnost pominje i pakost. Pakosni tipovi ličnosti imaju u sebi „antisocijalni nagon“ koji potiče iz njihovog karaktera ili se pojavljuje zbog naročitog odnosa učinioca i žrtve. Pakost se sastoji u nanošenju fizičke ili moralne štete drugom licu radi sopstvenog zadovoljstva u tuđem bolu.¹² Jedna grupa pisaca smatra da „na podmukao način“ postupa krivac-učinilac koji „svesno iskorišćava bezazlenost i bespomoćnost žrtve krivičnog dela“. Bezazlena je ona žrtva koja u vreme izvršenja krivičnog dela ne očekuje napad, dok je bespomoćna ona žrtva koja se zbog svoje bezazlenosti ne može braniti ili kod koje je mogućnost odbrane ograničena. Druga grupa teoretičara za podmuklost koristi termin „himbenost“ ili „prepredenost“, koji potiče iz nemačke teorije. Velzel misli da je podmuklost objektivno potajno ponašanje koje ostaje skriveno žrtvi i koje subjektivno predstavlja iskorišćavanje potajnosti sa naročitom neiskrenošću i prepredenošću. Treća grupa autora određuje podmuklost kao „zloupotrebu poverenja žrtve“. Prema ovom shvatanju podmuklo postupa učinilac koji radi izvršenja krivičnog dela koristi bespomoćnost žrtve, kao i njeno poverenje. Podmuklost

¹¹ Đurić, A.: Op. cit. str. 274, 308.

¹² Ibid, str. 274-275.

čini delo težim, zato što je to prikriven način izvršenja dela. Poverenje predstavlja blizak odnos između krivca-učinioca i žrtve, dok sadržinu motiva podmuklosti čini zloupotreba poverenja. Koristeći termin „zloupotreba poverenja“ zakonodavac izražava negativan vrednosni sud o ličnosti krivca-učinioca krivičnog dela. Većina domaćih teoretičara podmuklost određuje kao „prikriveno, potajno i lukavo delovanje krivca-učinioca“. Podmuklost je psihološka kategorija koja sadrži objektivnu i subjektivnu komponentu. Objektivnu komponentu sačinjava prikrivena i potajna delatnost, dok subjektivnu čini prepredenost i lukavstvo koje izvire iz zle namere krivca-učinioca.¹³

Subotić ističe da podmuklost, svirepost, bezobzirnost, koristoljublje i drugi niski motivi predstavljaju „psihološke karakteristike ličnosti učinioca krivičnog dela“.¹⁴

Srpski zakonodavac često sadržinu kriminalnih motiva zamenjuje načinima izvršenja krivičnopravne radnje. Tako, umesto koristoljublja koristi termine „iz koristi, imovinska korist, pribavljanje koristi“ ili umesto podmuklosti govori „o prikrivenom, podmuklom ili drugom sličnom načinu izvršenja krivičnog dela“, ili umesto „svireposti i surovosti“ propisuje „izvršenje krivičnog dela na svirep ili surov ili podmukao način ili surovo postupanje“. Navedeni načini izvršenja krivičnopravnih radnji ovih inkriminacija proizlaze iz određene sadržine kriminalnih motiva koji pokreću krivca-učinioca na preduzimanje te krivičnopravne radnje. Preduzimanjem ovih krivičnopravnih radnji, materijalizuju se kriminalni motivi koji su do tog trenutka, najčešće, bili skriveni i nepoznati socijalnom okruženju krivca-učinioca. Sud, analizom i utvrđivanjem objektivnih elemenata konkretnog krivičnog događaja, najčešće analizom konkretno izvršene krivičnopravne radnje, utvrđuje sadržinu i vrstu kriminalnih motiva. Na taj način, olakšava se utvrđivanje sadržine i stepena krivice.¹⁵

Raniji Krivični zakon Republike Srbije (KZRS), u glavi dvadesetprvoj – Krivična dela protiv službene dužnosti, sadržao je sledeće inkriminacije korupcije: (1) Zloupotreba službenog položaja iz člana 242 stava 1; (2) Protivzakonita naplata i isplata iz člana 246; (3) Prevara u službu iz člana 247 stava 1; (4) Protivpravno prisvajanje stvari prilikom vršenja pretresa ili sprovođenja izvršenja iz člana 250; (5) Pronevera iz člana 251 stava 1; (6) Protivzakonito posredovanje iz člana 253 stavovi 1-2; (7) Primanje mita iz člana 254 stavovi 1-2; (8) Davanje mita iz člana 255 stavovi 1, 2 i 3.¹⁶ Zajedničke karakteristike navedenih inkriminacija su: (1) izvršilac može biti samo službeno lice, osim kod dela

¹³ Ibid, str. 275.

¹⁴ Subotić, S.: Op. cit. str. 241-242.

¹⁵ Đurić, A.: Op. cit. str. 275-276.

¹⁶ Krivični zakon Republike Srbije: Sl. glasnik SRS, br. 26/77, 28/77 – ispr., 43/77 – ispr., 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 i 21/90 i Sl. glasnik RS, br. 16/90, 26/91 – odluka USJ br. 197/87, 75/91 – odluka USRS br. 58/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02 – ispr., 80/02 – dr. zakon, 39/03 i 67/03.

Davanje mita gde izvršilac, pored službenog lica, može biti i neslužbeno lice; (2) dela se vrše sa umišljajem koji je pojačan namerom pribavljanja ili sticanja imovinske (materijalne) koristi ili nagrade ili poklona; (3) motiv izvršenja je, najčešće, koristoljublje; (4) dela moraju biti izvršena u vezi sa prinadležnostima iz službe, tj. iskorišćavanjem službenog položaja ili ovlašćenja; (5) objekt krivičnopravne zaštite je državna služba i službena imovina. Posebno je značajna glava Dvadesetprva A – Krivična dela protiv korupcije, KZRS. Inkriminacije ove glave čine: (1) Korupcija u organima uprave iz člana 255a; (2) Nenamensko raspolaganje sredstvima iz budžeta iz člana 255b; (3) Korupcija u javnim nabavkama iz člana 255v; (4) Korupcija u postupku privatizacije iz člana 255g; (5) Korupcija u pravosuđu iz člana 255d; (6) Zloupotreba funkcije branioca ili punomoćnika iz člana 255đ; (7) Korupcija u zdravstvu iz člana 255e; (8) Korupcija u prosveti iz člana 255ž; (9) Ugovaranje ishoda takmičenja iz člana 255z. Zajedničke karakteristike navedenih, korupcionih, inkriminacija su: (1) u prvom stavu propisan je osnovni oblik krivičnog dela, dok su drugim i trećim stavom propisani teži oblici navedenih inkriminacija; (2) zakonodavac koristi termine „pribavi kakvu korist“, „imovinska korist“, „korist“, „pribavljena korist“, što znači da ove inkriminacije posredno sadrže motiv koristiljublja; (3) radnja izvršenja se sastoji ili u iskorišćavanju ili u prekoračenju ili u uslovljavanju ili u zloupotrebljavanju vršenja službene dužnosti ili ovlašćenja; (4) namera nije sadržana u biću inkriminacija, osim kod dela Zloupotreba funkcije branioca ili punomoćnika; (5) iako termini „namera“ i „umišljaj“ nisu sadržani u biću inkriminacija, krivica je sadržinski određena umišljajem, jer termin korupcija podrazumeva sadržinu krivičnopravne radnje koja proizlazi iz antisocijalnih (kriminalnih) motiva, a minimalni stepen krivice je eventualni umišljaj; (6) objekt krivičnopravne zaštite je službeno ovlašćenje ili položaj ili službena imovina u vezi vršenja službene dužnosti ili radnje u organima državne uprave, pravosuđu, zdravstvu, prosveti, ovlašćenja u sportskom ili drugom takmičenju, i ovlašćenja u advokaturi. Nažalost grupa krivičnih dela protiv korupcije nije preuzeta u Posebnom delu važećeg KZS-a, verovatno iz partijsko-političkih motiva.

U posebnom delu važećeg KZS, sadržane su sledeće inkriminacije korupcije: (1) Davanje i primanje mita u vezi sa glasanjem iz člana 156; (2) Primanje mita iz člana 367; (3) Davanje mita iz člana 368.¹⁷ Zajedničke karakteristike navedenih korupcionih inkriminacija su: (1) krivičnopravna radnja se sastoji u nudenju, ponuđivanju, činjenju, davanju, obećanju nagrade, poklona ili kakve druge koristi kod davanja mita; ili zahtevanju, primanju poklona ili druge koristi ili primanju obećanja poklona ili druge koristi kod primanja mita; tj. podmićivanje koje je aktivno kao davanje mita i pasivno kao primanje mita; (2) krivičnopravna radnja jeste službena radnja koju izvršilac preduzima u okviru službenog ovlašćenja, tj. izvršilac je službeno lice iz člana 112 KZS, osim kod inkriminacije.

¹⁷ Stojanović, Z.: Komentar krivičnog zakonika, Beograd, 2006, str. 400-402, 766-772.

Davanja i primanja mita u vezi sa glasanjem gde izvršilac može biti svako fizičko lice koje ima aktivno i pasivno biračko pravo; (3) objekt krivičnogpravnog radnje jeste poklon ili kakva druga imovinska (materijalna) korist; (4) krivičnogpravnog radnje podmićivanja se mogu izvršiti isključivo sa umišljajnom krivicom; (5) kriminalni motiv je koristoljublje; (6) objekt krivičnogpravnog zaštite su izborna prava i pravo glasanja, kao i službena dužnost i ovlašćenja tj. služba; (7) navedene inkriminacije su zaprećene kaznom zatvora od 3 meseca do 15 godina; (8) kod ovih inkriminacija poklon ili imovinska korist koji su dati obavezno se oduzimaju, tj. oduzimaju se kako predmeti koji su korišćeni ili namenjeni izvršenju inkriminacije, tako i imovinska korist pribavljena izvršenjem inkriminacije. Pod službenim licem zakonodavac podrazumeva: lice koje u državnom organu vrši službene dužnosti; izabrano, imenovano ili postavljeno lice u državnom organu, organu lokalne samouprave ili lice koje stalno ili povremeno vrši službene dužnosti ili službene funkcije u tim organima; lice u ustanovi, preduzeću ili drugom subjektu, kojem je povereno vršenje javnih ovlašćenja, koje odlučuje o pravima, obavezama ili interesima fizičkih ili pravnih lica ili o javnom interesu; lice kojem je faktički povereno vršenje pojedinih službenih dužnosti ili poslova; vojno lice, osim kada su u pitanju krivična dela protiv službene dužnosti; strano službeno lice koje je član zakonodavnog, izvršnog ili sudskog organa strane države, javni funkcioner ili službenik međunarodne organizacije i njenih organa, sudija i drugi funkcioner međunarodnog suda.

U neposrednoj vezi, preko kriminalnih motiva i motivacije, sa navedenim inkriminacijama korupcije su krivična dela *poreska utaja* (član 229 stav 1 KZS) i *pranje novca* (član 231 KZS). Kod poreske utaje postoji namera da se potpuno ili delimično izbegne plaćanje poreza, doprinosa ili drugih propisanih dažbina, i to na tri alternativna načina (krivičnogpravnog radnje): (1) davanjem lažnih podataka o zakonito stečenim prihodima, o predmetima ili drugim činjenicama koje su od uticaja na utvrđivanje ovakvih obaveza; (2) neprijavljivanjem zakonito stečenih prihoda, odnosno predmeta ili drugih činjenica koje su od uticaja za utvrđivanje obaveze plaćanja poreza, doprinosa ili dažbina; (3) prikrivanje na neki drugi način podataka koji se odnose na utvrđivanje navedenih obaveza. Iako naš zakonodavac ne definiše kvalitet kriminalnih motiva, radnja poreske utaje se preduzima, isključivo iz motiva koristoljublja, kao kod davanja i primanja mita. Zakonodavac predviđa da iznos obaveze kod poreske utaje mora prelaziti 150.000 dinara. Nameće se pitanje – Da li postoji poreska utaja kada se radi o više vrsta obaveza, odnosno iznosa, čije plaćanje se istom prilikom htelo izbeći nekom od propisanih radnji izvršenja, a one proizlaze iz različitog poreskogpravnog osnova i ne prelaze iznos od 150.000 dinara? Prema važećem zakonskom rešenju u ovom slučaju postoji prekršaj, a ne krivično delo poreska utaja. Smatramo da poreski obveznik samo jedanput može učiniti prekršaj neplaćanja poreza u iznosu od 149.999. dinara. Svako ponavljanje ovakve vrste prekršaja govori o umišljajnom i namernom ponašanju poreskog obveznika koje je dobro

isplanirano i osmišljeno i motivisano koristoljubljem, te bi u ovakvim slučajevima prekršaj morao da preraste u krivično delo poreske utaje. U tom slučaju je bez značaja da li te poreske obaveze proizlaze iz istog ili različitog poreskopavnog osnova i da li prelaze iznos od 150.000 dinara. Problem se još više usložnjava postojanjem tzv. sporednog zakonodavstva o poreskim krivičnim delima, nejasnim zakonskim rešenjima o stvarnoj i mesnoj nadležnosti državnih organa koji gone i otkrivaju poreske prekršaje i poreska krivična dela, i nepostojanjem specijalizovanih tužilačko-sudskih organa za procesuiranje poreskih krivičnih dela.¹⁸ I kod pranja novca postoji namera da se prikrije ili lažno prikaže nezakonito poreklo imovine, ili da se prikriju ili lažno prikažu činjenice o imovini sa znanjem da ta imovina potiče od krivičnog dela, ili stekne, drži ili koristi imovina s znanjem, u toku prijema, da ta imovina potiče od krivičnog dela. Jasno je da je u osnovi ove namere motiv koristoljublja. U našoj sudskoj praksi postoji samo jedna, oslobađajuća, presuda o pranju novca iako postoji sporedno zakonodavstvo o pranju novca (Zakon o sprečavanju pranja novca – Službeni list SRJ br. 53/01) i specijalizovani državni organi za otkrivanje, gonjenje i procesuiranje ovog krivičnog dela. I poreska utaja i pranje novca, kao i sve inkriminacije korupcije, najčešće su povezani sa zloupotrebom službenog ili državnog položaja.

Analizirajući sadržinu odredaba važećeg KZS, ustanovili smo dva načina propisivanja kriminalnih motiva: (1) neposredna propisanost, sadržanost, u krivičnopravnim normama; (2) posredna propisanost, sadržanost, u krivičnopravnim normama.¹⁹ Neposrednu propisanost kriminalnih motiva nalazimo u krivičnopravnim normama koje sadrže preciznu jezičku određenost sadržine i vrste kriminalnog motiva. Posrednu propisanost kriminalnih motiva utvrđivali smo jezičkom analizom krivičnopravnih odredaba i ona obuhvata dve grupe krivičnopravnih normi koje, u svom zakonskom tekstu, direktno ne sadrže kriminalne motive: (1) primarna posredna propisanost kriminalnih motiva čini grupa krivičnopravnih normi koje u svom jezičkom sadržaju imaju termine „namera“ ili „umišljaj“ (tj. namerna ili umišljajna krivičnopravna delatnost ovih normi određena je određenim kvalitetom kriminalnih motiva), „krivica“ ili „skriviljeno“ ili „stepen krivice“ ili „skriviljena neuračunljivost“ (kriminalni motivi predstavljaju psihološko-voljno-normativni segment navedenih složenica), „dobrovoljni odustanak“ (u osnovi dobrovoljnog odustanka od radnje krivičnog dela ili sprečavanja nastupanja posledice dela, nalazi se motiv odustajanja tj. saznanje krivca-učinioca da će zahvaljujući dobrovoljnom odustanku biti blaže kažnjen ili oslobođen od kažnjavanja), „pobude“ ili „pobuda“ ili „pobude iz kojih je delo učinjeno“ ili „iz istih pobuda“ ili „iz drugih niskih pobuda“ (ovaj termin je sinonim za reč motiv ili motive), „ličnost učinioca“ ili „druge okolnosti koje se odnose na

¹⁸ Đurić, A.: Poreska krivična dela u Srbiji, *Ekonomika – međunarodni časopis za ekonomsku teoriju i praksu i društvena pitanja*, 2007, br. 1-2, str. 64-74.

¹⁹ Đurić, A.: Motiv u krivičnom pravu (monografija), Niš, 2006, str. 260-276.

ličnost učinioca“ ili „raniji život učinioca“ ili „držanje učinioca posle izvršenog krivičnog dela“ (u svim krivičnopravnim normama u kojima se pojavljuju navedene složenice misli se na subjektivne elemente krivičnog dela pre, za vreme i posle izvršenja konkretnog krivičnog dela, te i na motive koji su opredelili tačno određenu ličnost krivca-učinioca u preduzimanju konkretne krivičnopravne radnje), „imovinska korist“ (navedena složenica je u posrednoj vezi sa kriminalnim motivom koristoljublja), „priroda dela“ (kada zakonodavac upotrebljava navedenu složenicu on podrazumeva sve objektivne i subjektivne elemente jedne inkriminacije, te i sadržinu kriminalnih motiva koji su psihološko-voljno-normativni element krivice); (2) sekundarna posredna propisanost kriminalnih motiva čini grupu krivičnopravnih normi, iz Posebnog dela KZS, koje sadrže podroban jezički opis načina izvršenja krivičnopravne radnje, tj. zakonom propisani načini izvršenja krivičnopravne radnje proizlaze iz „namere“ ili „umišljajne krivice“ koja je uslovljena određenom sadržinom i vrstom kriminalnih motiva. Iako u sadržaju ovih normi nema termina „namera“ ili „umišljaj“, podroban jezički opis načina izvršenja njihovih krivičnopravnih radnji ukazuje da propisana radnja inkriminacije može biti izvršena, najmanje, sa eventualnim umišljajem, a najviše, sa namerom. Nije redak slučaj da kod inkriminacija sa ovakvom sadržinom naš zakonodavac zamenjuje ili meša način izvršenja krivičnopravne radnje sa kriminalnim motivom.

Smatramo da je doprinos naše sudske prakse, metodom od pojedinačnog ka opštem, neprocenjiv i veoma značajan za trajnija zakonodavna rešenja u oblasti kriminalnih motiva i kriminalne motivacije. Interdisciplinarnom analizom i istraživanjem elemenata konkretnih krivičnih događaja i njihovih krivaca-učinioca, njihovom sistematizacijom i klasifikacijom po sadržini kriminalnih motiva, i izvođenjem posebnih i opštih pravila o proceduralnom načinu utvrđivanja kriminalnih motiva, omogućice se kreiranje krivičnopravne zakonske regulative o kriminalnim motivima i kriminalnoj motivaciji. Sistematizacija navedenih posebnih i opštih pravila omogućila bi donošenje Zakona o kriminalnoj motivaciji. Takođe, u cilju aktiviranja domaćeg precedentnog prava neophodno je da naše krivično zakonodavstvo sadrži tačne i izričite odredbe o obavezi naših krivičnih sudova da aktivno učestvuju, kroz sudsku praksu, u kreiranju trajnih zakonodavnih rešenja o kriminalnim motivima i kriminalnoj motivaciji, i da se u svim sadržinski sličnim krivičnim stvarima pridržavaju ranijih pravnosnažnih sudskih odluka kojima su utvrđivani i utvrđeni krivica i kriminalni motivi.²⁰ O tačnosti naše tvrdnje da je potrebno doneti Zakon o kriminalnoj motivaciji svedoči knjiga autora *Golubović, Lakić, Ilić – Osnovi forenzičke psihologije i psihopatologije*, Bor, 2002. godina i istraživanje kriminalnih motiva M. Zvonarevića koje je prikazano u njoj.

²⁰ Ibid, str. 276, 310-318.

Najučestalija vrsta kriminalnog motiva neposredno sadržanog u inkriminacijama ranijeg OKZ i KZRS, i važećeg KZS je koristoljublje.²¹

U okvirima nacionalnog zakonodavstva tokom prve decenije dvadesetprvog veka u Srbiji su doneti i drugi zakonodavni akti za borbu protiv korupcije.²² Odlukom o utvrđivanju nacionalne strategije za borbu protiv korupcije,²³ na šesnaest strana, Vlada Srbije razmatra stanje korupcije u Srbiji, definiše korupciju i utvrđuje njene uzroke i posledice, navodi dostignute međunarodne standarde kao i buduće neophodne uslove koje treba ispuniti u ovoj oblasti. Korupcija se definiše kao odnos koji se zasniva zloupotrebom ovlašćenja u javnom ili privatnom sektoru u cilju sticanja lične koristi ili koristi za drugoga. Prema odredbi člana 16 važećeg Ustava Srbije opštepriznata pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori su deo nacionalnog pravnog poretka koji se neposredno primenjuju i u odnosu na domaće zakone i imaju status *lex specialis*. Postoji set međunarodnopravnih akta koji se tiču borbe protiv korupcije, a koji su inicirali reformu nacionalnog zakonodavstva u tom domenu i koji su implementirani u nacionalno zakonodavstvo Srbije.²⁴

3. Korupcija – organizovani kriminal – institucionalizovani kriminal

U Izveštaju NVO Transparency International o Indeksu korupcije za 2008. godinu, Srbija se (zajedno sa Senegalom, Panamom, Crnom Gorom, Madagaskarom, Albanijom i Indijom) nalazi na 85 mestu, sa Indeskom Verovatnoće Korupcije 3,4; sa dijapazonom uverljivosti 3-4; i sa brojem istraživanja 6. Od bivših republika

²¹ Ibid, str. 22-38; 273.

²² <http://www.paragrafco.co.yu/>: (1) Zakon o finansiranju političkih stranaka – Službeni glasnik RS br. 72/03, 75/03 – ispr. i 97/08; (2) Zakon o javnim nabavkama sa izmenama i dopunama – Službeni glasnik RS br. 39/02, 43/03 – dr. zakon, 55/04, 101/05 – dr. zakon i 116/08 – dr. zakon; (3) Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja – Službeni glasnik RS br. 120/04 i 54/07; (4) Zakon o sprečavanju pranja novca – Službeni list SRJ br. 53/01; (5) Zakon o sprečavanju sukoba interesa pri vršenju javnih funkcija – Službeni glasnik RS br. 43/04; (6) Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije – Službeni glasnik RS br. 97/08

²³ Službeni glasnik RS br. 109/05.

²⁴ <http://www.paragrafco.co.yu/>: Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih Nacija protiv korupcije, Službeni list SCG – Međunarodni ugovori br. 12/05; Zakon o potvrđivanju Krivičnopravne konvencije o korupciji, Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori br. 2/02 i Službeni list SCG – Međunarodni ugovori br. 18/05; Zakon o potvrđivanju Građanskopravne konvencije o korupciji, Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori br. 102/07; Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma, Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori br. 19/09; Zakon o potvrđivanju konvencije Ujedinjenih Nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i dopunskih protokola (Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori br. 6/01); Zakon o potvrđivanju konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori br. 19/09).

SFRJ jedino je Bosna i Hercegovina na ovoj lestvici iza Srbije. Saglasno rezultata indeksa, u Srbiji, Hrvatskoj, Crnoj Gori, Makedoniji, Bosni i Hercegovini, bez obzira na sprovedene temeljne reforme i realizaciju takve inicijative koji su preduzeti sa ciljem pripreme za prijem u EU, još uvek se ne vide značajne izmene u domenu borbe sa korupcijom. Praktično, u ovim državama borba sa korupcijom nema značajnijih rezultata, bez praktične upotrebe zakonski usvojenih mera koje su usmerene na rešenje ovog problema i čvrstih obećanja predsednika ovih država da će borba protiv korupcije biti centralni element nacionalno-programске reforme njihovih država.²⁵ Ljudska prava predstavljaju najčešći objekt napada inkriminacija korupcije. Tako, u izveštaju Beogradskog centra za ljudska prava za 2008. godinu pod nazivom „Ljudska prava u Srbiji 2008 – pravo, praksa i međunarodni standardi ljudskih prava“ kao osnovni problem u realizaciji postojećih, ustavom zajamčenih, ljudskih i manjinskih prava i sloboda u Srbiji, naglašena je loša primena ili neprimena važećih ustavnih i zakonskih propisa. Srpska izvršna vlast i njene specijalizovane službe nisu dobri čuvari ustavnosti i zakonitosti u domenu ljudskih prava, niti praktično primenjuju postojeće mehanizme izvršne vlasti za realizaciju zajamčenih ljudskih i manjinskih prava i njihovu pravnu zaštitu.²⁶ Ovakvu faktičnu situaciju u nacionalnom domenu sprovedena i zaštite ljudskih i manjinskih prava potvrđuju i izveštaji ombudsmana na nivou Republike, AP Vojvodine i srpskih lokalnih samouprava, kao i poverenik za javne informacije u Vladi RS.²⁷

Iz navedenih razloga, posebno smo razmotrili spregu između korupcije s jedne strane, i organizovanog i institucionalizovanog kriminala s druge strane. Zakonom o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala,²⁸ isti se definiše kao vršenje krivičnih dela od strane organizovane kriminalne grupe, odnosno druge organizovane grupe ili njenih pripadnika (član 2 Zakona). Krivičnopravne radnje organizovanog kriminala se izvršavaju najmanje sa eventualnim umišljajem, a najviše sa namerom. Organizovana kriminalna grupa je skupina od tri ili više lica koja postoji određeno vreme i deluje sporazumno u cilju vršenja jednog ili više krivičnih dela radi sticanja, posredno ili neposredno, finansijske ili druge materijalne koristi (član 3 stav 1 Zakona). Pod drugom organizovanom grupom podrazumeva se grupa koja nije obrazovana u cilju neposrednog vršenja krivičnih dela, niti ima tako razvijenu organizacionu strukturu, definisane uloge i kontinuitet članstva svojih pripadnika, ali je u funkciji organizovanog kriminala (član 3 stav 2 Zakona). Budući da je osnovni cilj delatnosti organizovanog kriminala „sticanje finansijske ili druge materijalne koristi“, u navedenim krivičnopravnim odredbama je posredno sadržan motiv

²⁵ http://www.transparency.org/support_us

²⁶ <http://www.bgcenter.org.yu/>

²⁷ <http://www.srbija.gov.rs/>; <http://www.vojvodina.gov.rs/index.php>

²⁸ Službeni glasnik RS br. 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04 – dr. zakon, 45/05 i 61/05.

koristoljublja ali i svi ostali kriminalni motivi. Kada je grupa stvorena „u funkciji organizovanog kriminala“, takva delatnost je opredeljena skupinom kriminalnih (antisocijalnih) motiva, kao što su krostoljublje, osveta, mržnja, teror, bezkrupuloznost, bezobzirnost, podlost, osionost, oholost, okrutnost, zloba, zavist, pakost i drugo.²⁹

U osnovi trougla korupcija – organizovani kriminal – institucionalizovani kriminal, nalazi se psihološki odnos građana Srbije prema korupciji i njenom uticaju na građanina pojedinca, a potom i na ljude u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlast. Apatija, depresija i osećaj nemogućnosti uticaja pojedinca na narastajuću korupciju i kriminal u društvu su glavna prepreka i teškoća celokupnog razvoja Srbije. Ne postoji kriza sistema i njenih institucija, već postoji psihološka kriza građanina pojedinca naše države koja rezultira izopačenjem ili uništenjem kvalitetnih i tredicionalnih personalnih vrednosnih orijentacija i tradicionalne porodice na kojima počiva država i državotvornost, vladavina prava, demokratija, građanska kulture, tolerantnost i druge civilizacijske tekovine koje je Srbija imala u prošlosti. Najvažnije su psihološke promene strukture ličnosti svakog građanina Srbije i upravo od kvaliteta tih i takvih promena zavisi kvalitet i uspešnost društveno-socijalnih, ekonomskih, pravnih i političkih reformi u Srbiji. I najbolji zakon nema rezultata ukoliko ljudi nisu spremni i ne žele da ga pojedinačno poštuju i sprovode u sopstvenom životu, u svojoj porodici, a potom i u socijanoj zajednici u kojoj žive i rade. Vlast proizlazi iz građnina pojedinca koji je osnovna ćelija bilo koje zajednice, te i države. Kakve psihološke kvalitete i ličnovrednosne orijentacije ima većina građana u jednoj državi, isto takve će političare i državne službenike imati u državnoj vlasti. Od sadržine i nivoa samoosaznanja, prosvćenosti i civilizovanosti građana jedne države, od njihovih pojedinačnih vizija i strategija, zavisi kvalitet i kvantitet uticaja korupcije i drugih socijalnopatoloških pojava na taj narod i tu državu. Suštinu borbe protiv korupcije čini neutralisanje uzroka korupcije i sanacija posledica korupcije. Vidove te borbe čini veliki broj preventivnih i represivnih mera. Strategija borbe protiv korupcije direktno zavisi od namera ljudi u izvršnoj državnoj vlasti Srbije, jer su u njihovim službenim prinalležnostima osnovni mehanizmi za očuvanje ustavnosti i zakonitosti, vladavini prava i pravnoj zaštiti osnova na kojima počiva državotvornost Srbije. Konkretnije, od kvaliteta ličnosti građanina pojedinca, zavisi i kvalitet ličnosti građanina vršioca izvršne vlasti. Iskušenja ljudi u vlasti su mnogo jaća i perfidnija od iskušenja ljudi pod vlašću. Podsetimo se reći Čezare Bekarija iz njegove knjige „O zličinima i kaznama“, sa kraja XVIII veka – *Pobrinite se da se ljudi boje zakona i da se samo njih boje. Strah pred zakonima je spasonosan, ali poguban je strah ljudi pred ljudima.*

²⁹ Đurić, A.: Op. cit. str. 283.

Prof. Aleksandar Djurić, Ph.D.

Vice Dean at the Faculty of Law, Business academy, Novi Sad

The bribe in criminal code Serbia***A b s t r a c t***

In this scientific work, the author dr Aleksandar Djuric investigates and analyses criminal motivation of corruption incrimination through the valid Criminal Law of Serbia and the corruption unification: organizational criminal – institutionalized criminal. Like the previous question in considering cause-consequence relationship between criminal motivation and incriminated corruption, the author sets determination of essence of the terms: “corruption”, “criminal motive” and „criminal motivation“. Criminal motive is an integrated psychological factor creating and determining the criminal behavior, which consists of undertaking and executing the criminal law act. Criminal motive is also a psychologically-normative category of guilt as subjectively specified criminal act. Criminal motivation is an integral psychological (motivational) process of creating, developing, differentiation, realisation of criminal motives. The functions of criminal motivational process are creative, selective, determining, confirming, regulating, controlling. The mentioned functions of criminal motive and criminal motivation determine the guilt and the degree of guilt (premeditation and involuntary manslaughter). The guilt determine principal is valid in a criminal trial. While determining the guilt the criminal court has to determine the content and the sort of the criminal motive, the content of criminal motivation and its influence on the content of the guilt. The court mostly determines greed to be the basic criminal motive with the corruption incrimination (bribe giving and bribe taking). By analysing of the corruption incriminations in Criminal Law of Serbia, the author realizes that the criminal motives (mostly greed) are present directly or indirectly in the law norms of the corruption incriminations. The author determines the content of the term „corruption“ by following the formula:

GREED = PROFIT + LOVE = INDIVIDUAL PSYCHOLOGICAL ANTAGONISM
(the cause of personality split, i.e. multiple soul disorder of psychological character).

The author points out that – in case of early diagnosis of the causes of greed – we can easily treat the causes and the consequences as well, i.e. the corruption-organizational criminal-institutional criminal. Greed motive should be legally defined as a gained personality feature and unreasonable, unlimited, egoistic need or greed to gain profit. Greed has got a very intensive, concentrated mental energy which makes people proactive. It should be classified into profitable greed grades like: the profitable greed one (criminal motive being the facultative law qualificative element), the profitable greed two (criminal motive being the special element of criminal act), and the profitable greed three (criminal motive being

the facultative law hard accusing element). In the end – The Criminal Motivation Law should be necessarily established. In accordance with the NGO report of Transparency International and Belgrade Centre for Human Rights, 2008, the author considers the physical influence of corruption to the gaining and law protection of human rights in Serbia. The main cause of non respecting the rights in Serbia is inside the executive authorities in Serbia. The Serbian executive authorities do not protect or execute the regular law. The reason for such a state the author finds in the social phenomenon called „corruption-organizational criminal-institutional criminal“. The author finds the corruption so deeply implemented inside of the psychological structure of a civilian personality of an individual that it easily turns into organizational or institutional criminal act. The causes of corruption can and has to be cured. Concerning the corruption consequences sanation, as well as the organizational and institutional criminal acts being at the more perfidy grades of corruption – the author suggests the sequence of preventive and repressive measures. The quality and the sanation measure effectiveness depend on the personality types as well as the quality and intentions of the people engaged in the executive authorities in Serbia.

If the state doesn't control the corruption, the corruption will control the state.

Key words: giving and taking bribe, corruption, criminal motive, criminal motivation, profit gaining greed, organizational criminal act, institutional criminal act.

Literatura

1. Vujaklija, M.: Leksikon stranih reči i izraza, Beograd, 1980.
2. Đurić, A.: Motiv u krivičnom pravu, Niš, 2006, izdavač Aleksandar B. Đurić, Krivično delo motivi
3. Đurić, A.: Motivi ubistava, Teme – pravo i sociologija, časopis za društvene nauke, 2007, Vol. XXXI, januar-mart, br. 1, str. 9-41.
4. Đurić, A.: Poreska krivična dela u Srbiji, Ekonomika – međunarodni časopis za ekonomsku teoriju i praksu i društvena pitanja, 2007, br. 1-2, str. 64-74.
5. Đurić, A.: Decentralizacija – pro et contra, Ekonomika – međunarodni časopis za ekonomsku teoriju i praksu i društvena pitanja, 2007, br. 3-4, str. 95-104.
6. Đurić, A.: Originalni članak – Decenralizacija, regionalizam i ljudska prava i slobode str. 98-107, u tematskom zborniku radova – Regionalizam i novi društveni okvir, Tematski međunarodni naučni skup: Decentralizacija, regionalizacija i povezivanje pograničnih regiona u procesu evrointegracije,

- Niš-Niška Banja: Izdavači NVO Centar za regionalnu politiku Niš i nemačka fondacija Hanns Seidel Stiftung, 18-19. Maj, 2007, 230.
7. Đurić, A.: Decentralizacija i regionalizacija – ustavnopravna ograničenja str. 17-37, u tematskom zborniku radova – Srbija na putu regionalizacije – razmena iskustava i ideja predstavnika iz Vojvodine i jugoistočne Srbije, u štampi, Tematski međunarodni naučni skup: Srbija na putu regionalizacije – razmena iskustava i ideja predstavnika iz Vojvodine i jugoistočne Srbije, Niš: Izdavači Sven i NVO Centar za regionalnu politiku Niš, 23-24. Novembar, 2007, 111 str.
 8. Đurić, A.: Značaj utvrđivanja kriminalnih motiva u krivičnim postupcima pred nacionalnim i međunarodnim sudovima str. 281-315, u tematskom zborniku radova – Međunarodno krivično pravo i ljudske slobode, Tara 14-18. maj, Tematski međunarodni naučni skup: Međunarodno krivično pravo i ljudske slobode, Beograd: Izdavači – Udruženje za međunarodno krivično pravo i INTERMEX, 14-18. Maj, 2008, str. 558.
 9. Đurić, A.: Fenomenologija i značaj utvrđivanja kriminalnih motiva ubistava u krivičnim postupcima pred ukrajinskim i srpskim sudovima str. 191-207, u tematskom zborniku radova-Pravo i međunarodne integracije-Druge katedra-Pravo na slobodu, Tematski međunarodni naučni skup: Pravo i međunarodne integracije – Kopaonička škola prirodnog prava, Kopaonik: Izdavači Pravni život – časopis za pravnu teoriju i praksu i Udruženje pravnika Srbije, Broj 10, Godina LVII, Knjiga 520, Tom II, Beograd, 13-17. Decembar, 2008, str. 1-956.
 10. Đurić, A.: Korupcija u Ukrajini, Ekonomika – međunarodni časopis za ekonomsku teoriju i praksu i društvena pitanja, 2008, br. 5-6, str. 65- 77.
 11. Đurić, A.: Tex Criminal Offences in Serbia, University Scientific Notes 425str. (Web sait: www.univer.km.ua; E-mail: unz@univer.km.ua), 2008, No. 2 (26), str. 185-192.
 12. Đurić, A.: Важность определения криминальных мотивов для уголовного судопроизводства, с. 179-205, Вестник Елецкого Государственного Университета им. И.А.Бунина (ул. Коммунаров 28), Серия ПРАВО, Выпуск 19, г. Елец, Россия, 2008 г., с. 275. (Web sait: <http://www.elsu.ru>)
 13. Đurić, A.: Соотношение криминального мотива и цели уголовного преступления, тематски зборник – Категорія „ЦЕЛЬ“ вуголовном, уголовно-исполнительном праве и криминологии – Материалы ИВ Российского конгресса уголовного права 28-29 Мая 2009г., М.: 816с., Москва – Русија, Московский государственный университет им. М.В.Ломоносова, Юридический факультет, ответственный редактор доктор юридических наук, профессор В.С. Комиссаров, 2009, стр. 667- 671.
 14. Đurić, A., Лихова, С.: Порухення норм гуманитарного права – Значення встановлення кримінальних мотивів (монографія / рецензія Софія

- Лихова, Киевский Национальный Университет им. Тараса Шевченко – Юридический факультет, доктор юридических наук, профессор криминального права), Издавательский центр „Академия“, Украина, Київ, 2009, стр. 40.
15. Đurić, A., Ignjatović, A., Kokolj, M.: *Međunarodno krivično pravo*, Novi Sad, Privredna Akademija – Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, 2009. 222 str.
 16. Živanović, T.: *Osnovi krivičnog prava, Posebni deo, knjiga II*, Beograd, 1938.
 17. Zlatarić, B.: *Krivični zakonik u praktičnoj primeni, sveska druga*, Beograd, 1958.
 18. *Krivični zakon Republike Srbije*: Sl. glasnik SRS, br. 26/77, 28/77 – ispr., 43/77 – ispr., 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 i 21/90 i Sl. glasnik RS, br. 16/90, 26/91 – odluka USJ br. 197/87, 75/91 – odluka USRS br. 58/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/02, 11/02 – ispr., 80/02 – dr. zakon, 39/03 i 67/03.
 19. Simić-Jekić, Z.: *Određivanje koristoljublja u krivičnom pravu*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu br. 4, Beograd, 1968.
 20. *Službeni glasnik RS* br. 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04 – dr. zakon, 45/05 i 61/05.
 21. *Službeni glasnik RS* br. 109/05.
 22. Stojanović, Z.: *Komentar krivičnog zakonika*, Beograd, 2006, str. 400-402, 766-772.
 23. Subotić, S.: *Motiv i njegov značaj*, Beograd, 1938.
 24. Frank, S.: *Kazneno pravo, Posebni deo, sveska prva*, Beograd, 1934.
 25. http://www.antikorupcija-savet.sr.gov.yu/sve_o/definicije.jsp
 26. <http://www.paragrafco.co.yu/>: (1) *Zakon o finansiranju političkih stranaka* – *Službeni glasnik RS* br. 72/03, 75/03 – ispr. i 97/08; (2) *Zakon o javnim nabavkama sa izmenama i dopunama* – *Službeni glasnik RS* br. 39/02, 43/03 – dr. zakon, 55/04, 101/05 – dr. zakon i 116/08 – dr. zakon; (3) *Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja* – *Službeni glasnik RS* br. 120/04 i 54/07; (4) *Zakon o sprečavanju pranja novca* – *Službeni list SRJ* br. 53/01; (5) *Zakon o sprečavanju sukoba interesa pri vršenju javnih funkcija* – *Službeni glasnik RS* br. 43/04; (6) *Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije* – *Službeni glasnik RS* br. 97/08
 27. <http://www.paragrafco.co.yu/>: *Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih Nacija protiv korupcije*, *Službeni list SCG – Međunarodni ugovori* br. 12/05; *Zakon o potvrđivanju Krivičnopravne konvencije o korupciji*, *Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori* br. 2/02 i *Službeni list SCG – Međunarodni ugovori* br. 18/05; *Zakon o potvrđivanju Građanskopravne konvencije o korupciji*, *Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori* br. 102/07; *Zakon o potvrđivanju Konvencije Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i*

oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma, Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori br. 19/09; Zakon o potvrđivanju konvencije Ujedinjenih Nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i dopunskih protokola (Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori br. 6/01); Zakon o potvrđivanju konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori br. 19/09).

28. http://www.transparency.org/support_us

29. <http://www.bgcentar.org.yu/>

30. <http://www.srbija.gov.rs/>; <http://www.vojvodina.gov.rs/index.php>